

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника Президії НАПН України Тименко Людмили Василівни на дисертаційне дослідження Попович Галини Леонідівни на тему: «Методика формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії».

Входження України в Європейський освітній простір потребує реформування всіх ланок вітчизняної освіти. Одним із пріоритетних напрямів розвитку вищої освіти в нашій країні є підвищення її якості, оновлення форм, методів організації навчально-виховного процесу, використання інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

У національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», концепції розвитку педагогічної освіти вказується на необхідність створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, формування покоління, здатного навчатися упродовж життя ефективно співпрацювати життя, співпрацювати організовувати себе та інших на пошук і дослідження довкілля.

Таким чином, порушуються питання щодо принципово нових цілей, які передбачають досягнення сучасних рівнів освіченості окремої особистості. Вищій педагогічній школі в цьому плані відводиться особлива роль, оскільки саме вона покликана готувати педагогічні кадри для загальноосвітніх навчальних закладів.

З-поміж низки проблем професійної підготовки майбутнього вчителя географії можна виділити проблему методичної підготовки. Основною метою методичної підготовки майбутнього вчителя є здатність забезпечити всебічний розвиток того, хто навчається (формування його розумових, фізичних, естетичних здібностей, високих моральних якостей, забезпечення на цій основі інтелектуального, творчого та культурного потенціалів суспільства. Виходячи з цього, виокремлюється проблема організації пізнавальної діяльності студентів, а саме, формування краєзнавчо-

туристичних знань у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя географії.

Саме тому необхідно визначити особливу значущість досліджуваної тематики Попович Галини Леонідівни у розробленні методики формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії.

Аналізуючи зміст та структуру наукового дослідження Попович Г. Л., слід зазначити, як виважено і коректно визначено науково-понятійний апарат дисертаційного дослідження: об'єкт, предмет, мету, теоретичні та практичні задачі, методологічні і теоретичні основи, наукову новизну, практичне значення та методи дослідження. Всі п'ять задач, які були поставлені автором у вступі, знайшли своє відображення у змісті дисертаційного дослідження. Повний обсяг дисертаційної роботи складає 254 сторінки, де автор виділяє вступ, 2 розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки (обсяг основного тексту – 178 сторінок), список використаних джерел (236 найменувань).

У першому розділі дисертаційного дослідження «Формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії як педагогічна проблема» Попович Г.Л. досить детально розкриває теоретико-методичні засади формування краєзнавчо-туристичних знань майбутніх учителів географії у процесі навчальної діяльності. Автор визначає особливо важливу роль краєзнавства і туризму в поглибленні та утвердженні стійкої системи географічних знань, їх роль у світобаченні майбутніх учителів, яке, у свою чергу, стверджує цінності загальнолюдського загальнокультурного надбання суспільства.

У процесі формування краєзнавчо-туристичних знань майбутніх учителів географії автор виділяє 2 принципи: системності та компетентності. Значну увагу Попович Г.Л. приділяє визначенню змісту категорії «знання» як з позиції філософської, так і педагогічної науки. Автор наголошує, що знання повинні мати не тільки теоретичний, абстрактний характер, але й активний, діяльнісний, тобто практично зорієнтований (с.18-23).

Попович Г.Л. обґрунтовує поняття «краєзнавство», «географічне краєзнавство», «шкільне краєзнавство», «краєзнавча освіта», «туризм».

У параграфі 2 першого розділу автор розкриває основний зміст методики використання краєзнавчого матеріалу у процесі навчання студентів у вищих навчальних закладах. Автор аналізує, які навчальні дисципліни краєзнавчого спрямування вивчаються у ВНЗ України (таблиці 1.1., с.36), розкриває основні цілі дисциплін «Краєзнавство», «Основи туризму», «Краєзнавство і туризм», «Зміст і методика організації краєзнавчо-туристичної роботи» та ін., доводить теоретичний і практичний зв'язок між краєзнавством і туризмом.

У параграфі 1.3 Попович Г. Л. значну роль відводить організації польових практик студентів, проведення екскурсій по рідному краю в системі навчання майбутніх географів.

У параграфі 1.4 автор подає детальний аналіз застосування засобів навчання географії, якими повинні бути обладнані навчальні аудиторії відповідно до вимог наукової організації праці викладача та студента.

У другому розділі дисертаційного дослідження автор описує безпосередньо експериментальне дослідження методики формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії».

У параграфі 2.1 Попович Г. Л. зазначає, що психолого-педагогічні передумови формування краєзнавчо-туристичних знань є ядром навчання, де необхідно враховувати особливості кожного студента: його нахили та психолого-педагогічні вміння, залучати до навчальної діяльності всі органи відчуття. Важливим акцентом у цьому параграфі вважаю наголошення автора на формуванні у студентів потреби до здобування нових знань, нової інформації та прагнення до самовдосконалення. Автор виділяє як внутрішні (бажання отримати якісні професійні знання, необхідність самовдосконалення, бажання бути першим, нахиди, уподобання та ін.); так і зовнішні мотиви навчальної діяльності (організація навчального процесу, використання професійно-орієнтованих знань, взаємовідносин з викладачем,

колективом студентів та ін.).

Поряд із описами класичних дидактичних принципів навчальної діяльності, автор визначає краєзнавчий принцип навчання, який означає уточнення, конкретизацію, розкриття та підтвердження наукових понять прикладами з навколишнього середовища.

Значне місце в дослідженні Попович Г.Л. відводить ролі викладача, рівню його професіоналізму, розвитку професійної компетентності, створенню комфортного психолого-педагогічного клімату у навчальному процесі.

У параграфі 2.2 «Формування краєзнавчо-туристичних знань» Попович Г.Л. самостійно розробила зміст і структуру дисципліни «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи» (робоча програма та матеріали даної дисципліни подані у додатках А, Б) для студентів п'ятого курсу. На стор. 116, рис. 2.1 наведено авторську модель «Формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії», де визначено педагогічні компоненти: цільовий та змістовий, стимулюючо-мотиваційний, операційно-діяльнісний, контрольно-регулюючий та оціночно-результативний.

У програмі дисципліни «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи» передбачено 8 лекцій, 6 годин семінарських занять для вивчення теми «Методика дослідження своєї місцевості». І як приклад, автор докладно розписує: теми занять з методики організації і проведення геологічних, метеорологічних, гідрологічних, геоботанічних, зоогеографічних досліджень та методики досліджень соціально-економічного життя краю, де студенти отримують конкретні краєзнавчо-туристичні знання, які в свою чергу, можуть знадобитися під час організації шкільних краєзнавчих екскурсій.

Аналіз дисертаційного дослідження Попович Г.Л. на різних етапах експерименту дозволяє стверджувати, що автором отримані значні результати (рис.2.6 стор.170), які пройшли достатню апробацію на наукових, науково-практичних конференціях і семінарах різних регіонів України та

знайшли своє відображення у 17 публікаціях: 13-одноосібних, 1 навчальному посібнику «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи», 5 статтях у наукових фахових виданнях з педагогічних наук, 2 - у зарубіжних виданнях (Австрія, Казахстан), 9 - у матеріалах наукових конференцій та інших спеціалізованих педагогічних виданнях.

Практичну цінність роботи доводять результати формувального експерименту, який відбувався в чотирьох педагогічних університетах країни: Полтаві, Умані, Сумах та Кривому Розі (всього охоплено 470 студентів).

Попович Г.Л. у співавторстві з Кушнір Л.М. розробили:

- робочу програму навчальної дисципліни «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи» (додаток А);
- план семи семінарських занять з даної дисципліни (додаток Б);
- краєзнавчо-туристичний понятійний термінологічний словник (додаток В).

Таким чином, слід відзначити, що в процесі проведення експерименту рівень навчальних досягнень з формування краєзнавчо-туристичних знань студентів експериментальних груп V курсу значно зріс як у кількісних, так і у якісних показниках. Це засвідчує, що коефіцієнт ефективності формування краєзнавчо-туристичних знань студентів експериментальних груп за 2 роки становить 1,4.

Зміст автореферату повністю відповідає змісту дисертації. Водночас слід зауважити наступне:

- в тексті роботи зустрічаються стилістичні огріхи та певні некоректності: «при формуванні» (стор. 52), «при створенні» (стор.154), «при підготовці» (стор.162) замість: у процесі формування, створення, підготовки. Часто зустрічається назва «вищі» замість «вищі навчальні заклади» або «педагогічні

університети». Автор вживає словосполучення «студентигеографи»

замість «майбутні вчителі географії»;

- у параграфі 1.4 «Характеристика навчального середовища студентів-географів» детально описано форми, методи та засоби навчання у процесі формування краєзнавчо-туристичних знань студентів. На нашу думку, цей матеріал доцільніше було б розмістити у II розділі, де детально описується хід експерименту;

- у розділі II 2.1 «Психолого-педагогічні передумови формування краєзнавчо-туристичних знань у майбутніх учителів географії» автор аналізує психологічну складову у формуванні краєзнавчо-туристичних знань, посиляючись на праці видатних учених-психологів, що, на нашу думку, можна було б розмістити в параграфі 1.1 першого розділу як теоретичний аспект дослідження;

- матеріал параграфів 1.4 та 2.1 значною мірою присвячений викладачеві, який є керівником та організатором процесу формування краєзнавчо-туристичних знань майбутніх учителів географії. Можливо, краще було б цей матеріал дисертації розмістити в останньому параграфі другого розділу, де визначити професійну майстерність, компетентність, організуючу управлінську роль викладача;

- на сторінках 109-113 параграфу 2.1 дисертаційного дослідження автор описує дидактичні принципи, а також методи та форми навчання. Даний матеріал, на нашу думку, логічно було б викласти у параграфі 2.2.

Проте висловлені зауваження не знижують позитивну оцінку дисертаційного дослідження Попович Г.Л. Сукупність отриманих дисертантом наукових результатів, концептуальне бачення проблеми дослідження свідчить про її достатню зрілість як дослідника, а отримані результати експериментального дослідження можуть бути використані у процесі розроблення навчальних планів, підручників та науково-методичних посібників краєзнавчого спрямування для загальноосвітніх, професійно-

технічних і вищих навчальних закладів.

Дисертаційне дослідження Попович Г.Л. відповідає вимогам ДАК МОН України, а його автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 теорія і методика навчання (географія).

Офіційний опонент, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Президії НАПН України

Л.В.Тименко

Власноручний підпис
ств е р д ж у ю
Начальник загального відділу
Національної академії педагогічних
наук України

Тименко Л.В.

С.Биз / Кривонос С.О.